

Nasıl Bir Diyalektik? Yönteme Dair Bazı Noktalar

10.04.2021 • Güncel Müdahaleler • Yeni Komünizm

Giriş

Erekselci (teleolojik) düşünce biçiminin gelişimine ve özellikle Marksist düşünce üzerindeki etkilerine mercek tutulan *Erekselci Düşünce Biçiminden Kopmanın Önemi Üzerine* başlıklı makalede diyalektik yönetime dair çeşitli vurgularda bulunulmuş ve etkisini halen yakıcı bir şekilde göstermeye devam eden önemli bir problemle yüzleşmenin gerekliliği belirtilmişti. Aşağıdaki makale, bu problemin - diyalektik yöntemin doğru bir şekilde temellendirilmesinin- üzerine daha kapsamlı bir düşünme ve değerlendirme çabasının bir ürünü olarak kaleme alınmıştır.

Kullanım Biçimlerine Dair

Düşünce tarihinde geriye dönüp baktığımız zaman, diyalektik (eytişimsel) kavramının kullanımında özellikleri açısından ana hatları ile iki majör evrenin gündemde olduğunu belirtebiliriz. Bunlardan ilki yazılı felsefe geleneğinin ve büyük sistem geliştirmenin öncülerinden biri olan Platon'un çalışmalarında ve daha somut olarak da öğrencisi Aristoteles'in çeşitli kavramları ele alışında kullandığı bir akıl yürütme, önerme kurma, dile getirme, hitabet (retorik) biçiminde düşünülen belirli bir tarzdır. Aristoteles özellikle geliştirdiği mantık (organon) ile sonradan bütün bir felsefe tarihi üzerinde etkisini kuracak felsefenin önemli bir özelliğini somutlaştıracaktır. Felsefe, kesin ve değişmez ilkelerden geçerli çıkarımlar yapma alışkanlığı-bilimi şeklinde düşünülür. Olabilecekleri müddetçe husule gelenlerin mümkünlerin bilimi... Herhangi bir duruma yönelik şüphe götürmeyecek çıkarımlar yapabilmek, bu doğrultuda hakikati en doğru şekilde soyutlamak ve yansıtmak felsefenin esas meselesi olarak

Dipnotlar:

[1] Felsefe tarihçisi Diogenes Laertios, Ksenokrates'ten sonra Akademia'nın başına geçen Polemon'un "diyalektik değil, somut olaylar çalışılmalıdır" dediğini aktarır. Diyalektik bu anlamıyla hakikati bilimsel bir şekilde açıklamanın karşısında soyut, yetersiz, güçlü şekilde temellendirilmemiş, üstelik bir uğraşı gerçek anlamıyla uygulamaktan noksan ezbere çeşitli ifadeler şeklinde görülecektir. Bkz: Laertios, D., *Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri*, Yapı Kredi Yayınları:İstanbul. s.183.

[2] Hegel önemli çalışması *Tin'in Fenomenolojisi* içinde diyalektiği bilincin kendi üzerine ve nesnesi üzerine elde ettiği deneyim olarak tanımlar. Bilinç kendi kendisini deneyimleyerek özbilince varır. Karşısında yer alan nesneden gelerek kendisini kavrar.

[3] Engels, F., 2011. *Ludwig Feuerbach ve klasik Alman felsefesinin sonu*. S. Belli (Çev.), 5. Baskı. Ankara: Sol Yayınları. s.13

[4] Marx, doğrudan Hegelci bir terim olan *aufheben* yani aşarak kaldırmayı kullanır. Bkz: Marx, K. & Engels, F., 2009. *Kutsal aile ya da eleştirel eleştirinin eleştirisi*. B. Erdost (Çev.), 4. Baskı, Ankara: Sol Yayınları. s. 60.

[5] Bu bölüme ilişkin ayrıca bkz: [Komünizm: Yeni Bir Aşamanın Başlangıcı | Yeni Komünizm \(localhost/yenikomunizm/\)](#)

[6] Bkz: [Erekselci Düşünce Biçiminden Kopmanın Önemi Üzerine | Yeni Komünizm \(localhost/yenikomunizm/\)](#)

[7] Friedrich Engels, *Doğanın Diyalektiği* isimli ünlü çalışmasında diyalektik yasaların doğanın gelişmesinin gerçek yasaları olduğunu belirterek, teorik doğabilimleri için de diyalektiğin geçerli olduğunu göstermeye çalışır. Düşüncenin ve tarihsel gelişmenin yasalarının 3 temel özelliği olduğu belirtilir. Nicelik-nitelik arasındaki dönüşümler, karşıtların iç içe geçmesi ve yadsımanın yadsınması. Engels'in Hegel'e itirazı bunların salt düşünceden değil; doğadan çıkarılması, arkasında somut bir madde olması gerektiği şeklindedir. Engels'in materyalist temelde diyalektiği ele alma çabası ilk ve oldukça kapsamlı girişimlerden biri olması açısından, doğa bilimlerinde bu yasaların keşif arzusu açısından dikkate değer bir klasiktir. Bununla birlikte ciddi sınırlılıkları vardır ve bir bilim olarak komünizmin yapılanmasındaki bilimsel yöntem ve yaklaşımla çelişen belirli indirgemeci ve genelleştirmeci eğilimleri barındırmaktadır. Bu açıdan daha doğru bir diyalektik yaklaşımla analizinin yapılması gerekir.